

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
सम्माननीय प्रधान न्यायाधीश श्री रामप्रसाद श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री बलराम के.सी.
आदेश

निवेदन नं. २०६७ रिट नं.०६६-WO-१२९३

विषय: अन्तरिम आदेश ।

युनिटी लाईफ इन्टरनेशनल लि.को हकमा अख्तियार प्राप्त
अध्यक्ष काशीराम गुरुङ्ग ----- निवेदक

विरुद्ध

नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को
कार्यालय, सिंहदरवार समेत ----- विपक्षी

मुद्दा: उत्प्रेषण ।

यसमा अन्तरिम आदेशको लागि पेश भएको प्रस्तुत निवेदनमा निवेदक तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री खेम नारायण ढुंगाना, विद्वान अधिवक्ताहरु श्री शम्भु थापा, श्री गोविन्द शर्मा पौड्याल, श्री शेर बहादुर के.सी., श्री रमण कुमार श्रेष्ठ, श्री जय नारायण पौडेल एवं विपक्षी नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् समेतको तर्फबाट उपस्थित विद्वान सह न्यायाधिवक्ता श्री कृष्णप्रसाद पौडेल, नेपाल राष्ट्र बैंकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता द्वय श्री प्रेमप्रसाद पाण्डे र श्री रेशमराज रेग्मी, विमा समितिको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री राजु कुमार अर्याल एवं धितोपत्र बोर्डको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री कृष्णप्रसाद घिमिरेले गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

निवेदनको मुख्य माँग युनिटी लाईफ इन्टरनेशनल लिमिटेड, कम्पनी अध्यादेश, २०६२ बमोजिम Incorporate भै शिक्षा र स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित अल्पकालिन दीर्घकालिन कार्यक्रम सञ्चालन गरी आएको, आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटन सेवा

विस्तार कार्यक्रम सञ्चालन, गरिवी, अशिक्षा, वेरोजगारी समस्या पहीचान, यातायात, खेलकूद कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, उद्देश्यले स्थापित भएकोमा विपक्षीहरूले कम्पनी, सञ्चालक र कर्मचारीहरूलाई धरपकड गर्ने, कम्पनीमा ताला लगाउने, कम्पनीको चल अचल सम्पत्ति र बैंकको खाता रोक्का गर्ने आदि गरेकोले कम्पनीले गरी आएको नियमित काम कारवाही र उपभोक्ताले उपभोग गर्दै आएको सेवा सुविधामा कुनै रोक नलगाउनु, रोक्का रहेको सम्पूर्ण चल अचल सम्पत्ति फुकुवा गर्नु र विपक्षीहरूको नियन्त्रणमा रहेको कम्पनी तथा हस्पिटलको ताला समेत खोली यथावत काम गर्न दिनु भनी अन्तरिम आदेश जारी गरी पाऊँ भनी माग भएको देखिन्छ ।

अन्तरिम आदेश जारी गर्ने नगर्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा निवेदक कम्पनी कानून बमोजिम दर्ता भएपनि कम्पनीका विरुद्ध परेको उजुरीमा नेपाल सरकारद्वारा गठित राजश्व अनुसन्धान विभागको उपमहानिर्देशकको संयोजकत्वमा गठित तीन सदस्यीय छानविन समितिले विस्तृत अनुसन्धान र अध्ययन गरी दिएको प्रतिवेदनमा निवेदक कम्पनीले गैरकानूनी रूपमा बैकिङ्ग कारोवार सञ्चालन गरेको, गैरकानूनी रूपले विमा व्यवसाय सञ्चालन गरेको, फिना वर्ल्ड नेपाल बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था खोली गैरकानूनी कारोवार गरेको, इजाजत नलिई वित्तीय विनिमय कारोवार गरेको भन्ने समेत उल्लेख गरी कम्पनीलाई कारोवार गर्न रोक लगाउन वा खारेज गर्ने सम्बन्धमा कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयलाई अनुरोध गर्न पर्ने भनी प्रतिवेदन दिएको देखिन्छ ।

तीन सदस्यीय छानविन समितिले दिएको प्रतिवेदनलाई निवेदक कम्पनीले निकालेको युनिटी स्मारिका नाम गरेको Brochure सरहको प्रकाशनको पृष्ठ ५४ मा उल्लेख भएको कम्पनीले बैकिङ्ग कारोवार गरेको भन्ने कुरालाई प्रमाणित गर्दछ । उक्त पृष्ठ ५४ मा निक्षेप संकलन गरी विभिन्न निक्षेप खाताहरू सञ्चालन गरी कम्पनीले दिने व्याजदर र कम्पनीले लगानीमा दिने ऋण र लिने व्याजदर समेत उल्लेख भएको छ । सुनुवाईको क्रममा र रिट निवेदनमा कम्पनीले बैकिङ्ग कारोवार नगरेको भन्ने जिकीर गरेपनि निवेदक कम्पनी आफैँले छापी प्रकाशन गरेको Brochure बाट बैकिङ्ग कारोवार गरेको स्पष्ट देखियो ।

छानविन गर्न गठित समितिको प्रतिवेदनमा निवेदक कम्पनीले विमा व्यवसाय पनि सञ्चालन गरेको भन्ने उल्लेख गरिएको पाईन्छ । रिट निवेदनमा उक्त व्यहोरा इन्कार गर्दै निवेदक कम्पनी आफैँले विमा व्यवसाय सञ्चालन नगरी निवेदक कम्पनी र द ओरियन्टल इन्सुरेन्स कम्पनी बीच सम्झौता गरी द ओरियन्टल इन्सुरेन्स कम्पनीले विमा गर्न निवेदक कम्पनीले केवल रकम मात्र पठाउने भन्ने जिकीर गरेपनि Assurance Unity Life International Ltd. को नियमावलीको नियम ४९ (१) मा यो कम्पनीले विमा व्यवसाय पनि सञ्चालन गर्ने भन्ने स्पष्ट लेखिएको देखिन्छ । नेपाल कानून अनुसार कसैले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट अनुमती इजाजत नलिई बैकिङ्ग कारोवार गर्न नहुने र विमा समितिबाट स्वीकृत नलिई विमा व्यवसाय

सञ्चालन गर्न नहुनेमा निवेदक कम्पनीले इजाजत नै नलिई वैकिङ्क कारोवार र विमा व्यवसाय सञ्चालन गरेको देखियो ।

निवेदक कम्पनी नेटवर्किङ्कको लागि विदेशी राष्ट्रमा पनि पुगेको र विदेशबाट पनि निवेदक कम्पनीमा सदस्य बनेको भन्ने कुरा निवेदनमा नै स्वीकार गरेको देखिन्छ । विदेशमा कारोवार गर्दा विदेशी मुद्रामा कारोवार गरिन्छ । विदेशबाट निवेदक कम्पनीले विदेशी मुद्रा रकम प्राप्त हुने भएपछि विदेशमा खाता खोल्न पर्ने हुन्छ, तर निवेदकले विदेशमा खाता खोल्न नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत पत्र एवं अनुमती पत्र पनि नलिएको र विदेशमा जम्मा भएको रकम नेपालमा ल्याएको प्रमाण पेश गर्न नसकेको हुँदा निवेदक कम्पनीबाट विदेशी विनिमय नियमित गर्ने ऐन, २०१९ विपरितको कार्य गरेको देखियो ।

निवेदक कम्पनी कानूनी व्यक्तित्व भएको कारण कानून बमोजिम कम्पनीले पनि सम्पत्ति आर्जन गर्न, भोग गर्न र बेच विखन गर्न पाउँछ । निवेदक कम्पनीको नेटवर्किङ्क व्यवसाय नेपालमा फैलिएको भन्ने जिकीर लिएबाट निवेदक कम्पनीमा सर्वसाधारण व्यक्तिहरुको रकम संकलन एवं परिचालन गरेको पाईन्छ । कम्पनी दर्ता गरेपछि चल अचल सम्पत्ति कम्पनीकै नाउँमा खरिद हुनु पर्दछ, अर्थात कम्पनीको सम्पत्ति कम्पनीकै नाउँमा हुन पर्छ । कम्पनीको चल वा अचल सम्पत्ति व्यक्तिको नाउँमा रहन सक्दैन । निवेदकका तर्फबाट इजलास समक्ष पेश भएको रजिष्ट्रेशन नं. १०३४५ मिति २०६५।१२।४ को राजिनामाको लिखतबाट काठमाडौं जिल्ला का.म.न.पा.वडा नं. १५ को कित्ता नम्बर ५० क्षेत्रफल ००१२७.८०, ऐ कि.नं. ५८ क्षेत्रफल ००३३०.००, ऐ कि.नं. २० को क्षेत्रफल ००१७८.८८, ऐ कि.नं. ५२ को क्षेत्रफल ०१२०३.४५, ऐ कि.नं. ५३ को क्षेत्रफल ०१४६८.२० र ऐ कि.नं. १७ को क्षेत्रफल ०००७३.८० वर्ग मिटर समेतको जग्गाहरु युनिटी लाईफ रियल स्टेट एण्ड हाउजिङ्ग प्रा.लि.को अख्तियार प्राप्त काशीराम गुरुङ्गको नाउँमा जग्गा खरिद गरी रजिष्ट्रेशन पास गरेको देखिएको हुँदा कम्पनीको नाममा रकम उठाउने तर व्यक्तिको नाउँमा जग्गा खरिद गरी कानून र कम्पनीको हित विपरित कार्य गरेको देखियो ।

फौजदारी अपराधमा कम्पनी उपर नभई व्यक्ति उपर मुद्दा चल्ने हुँदा सम्वन्धित व्यक्तिहरु अर्थात कम्पनीका विभिन्न सञ्चालक पदाधिकारीहरुका विरुद्ध ललितपुर जिल्ला अदालतमा ठगी, विना इजाजत वित्तिय कारोवार गरेको, विना इजाजत बैंक सञ्चालन गरी वित्तिय कारोवार गरेको, राजश्व अनुसन्धान विभागबाट राजश्व चुहावट समेतका मुद्दा चलाएको भन्ने कुरा सुनुवाईको क्रममा विपक्षी नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित रहनु भएका विद्वान सह न्यायाधिवक्ताले इजलास समक्ष उक्त मुद्दाको फाईलहरु समेत पेश गरेबाट जानकारी हुन आयो । कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट प्राप्त फाईल हेर्दा कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको पत्र संख्या ०६६-०६७ च.नं. १०८ मिति २०६७।२।२८ को पत्रद्वारा निवेदक कम्पनीसँग स्पष्टीकरण माग गरेको र निवेदक कम्पनीले मिति २०६७।३।४ मा जवाफ समेत दिएको देखियो ।

यसरी निवेदक कम्पनीले इजाजत पत्र नलिई वैकिङ्ग कारोवार गरेको, सहकारी विभागबाट इजाजत नलिई सहकारी चलाएको, विमा समितिबाट इजाजत नलिई विमा व्यवसाय सञ्चालन गरेको, कम्पनीको सम्पत्तिबाट व्यक्तिको नाउँमा जग्गा खरिद गरेको प्रमाणित हुनुका साथै जीवन विमा गर्ने विमा कम्पनी सरह मानिसहरु भुक्किने गरी Assurance Unity Life International Ltd. नामक कम्पनी स्थापना गरी यस भन्दा अगाडि मिति २०६२।७।१७ मा Unity Life International प्रा.लि., मिति २०६४।५।२ मा Assurance Unity Life International Ltd. र मिति २०६६।८।५ मा Unity Life International Ltd. नामको कम्पनी स्थापना गरी सर्वसाधारणलाई भ्रम पार्ने गरी विमा व्यवसायको समेत काम गर्ने गरी नाम पटक-पटक नाम परिवर्तन गरेको देखिन्छ । निवेदक कम्पनीको सञ्चालकहरुका विरुद्ध किटानी जाहेरी परी अनुसन्धान भई मुद्दा समेत चलिरहेको र कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट निवेदक कम्पनी समक्ष स्पष्टीकरण समेत माग गरी कम्पनी कानून बमोजिम कम्पनीको विरुद्ध कानूनी कारवाही समेत अगाडी बढेको देखियो ।

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०७(२) को असाधारण अधिकार क्षेत्र गैरकानूनी तरिकाले मौलिक हक वा कानूनी हक अपहरण भएमा आकर्षण हुने हो, तर निवेदकले गैरकानूनी काम गरी अपराध गरेको भन्ने आरोपमा साधारण अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत सक्षम अदालत समक्ष अभियोग पत्र दायर भएको र निवेदकबाट कानून विपरित अन्य काम समेत भएको देखिएको हुँदा कानून बमोजिम भएको कानूनी कारवाहीले निवेदकको हक हनन नहुने र अपुरणीय क्षति समेत नहुने हुँदा सुविधा र सन्तुलन (Balance of convenience) को सिद्धान्त समेतका आधारमा अन्तरिम आदेश जारी गर्न मिलेन । लिखित जवाफ प्राप्त भएपछि वा म्याद नाघेपछि प्रस्तुत निवेदनलाई अग्राधिकार लिई लगाउको रिट नं. १२९३ को निवेदन समेत साथै राखी नियमानुसार पेश गर्नु ।

न्यायाधीश

प्रधान न्यायाधीश

ईति सम्बत् २०६७ साल श्रावण ६ गते रोज ५ शुभम्-----